

«Светофория дойдутугар айан»

Үөрэх уобаластара: уопсастыбаҕа сылдыа үөрэнии, сэрэхтээх буолуу

Тиэмэтэ: «Уулуссаҕа сэрэхтээх буолуу»

Сыала: оскуола иннинээҕи саастаах оҕолорго суолга сэрэхтээхтик сылдыы быраабылаларын кэнэтии уонна чинэтии

Соруктара:

1. Үөрэтэр сорук:

- оҕо суол быраабылатын, светофор уотун суолтатын, суол бэлиэлэрин үөрэтии;
- оҕо тулалыыр эйгэҕэ бэйэтин доруобуйатын, олоҕун харыстыыр билиилэрин наардааһын, чопчулааһын;

2. Сайыннарар сорук:

- оҕо ыйытыларга сөптөөхтүк хоруйдуурун, санарар санатын сайыннарыы;
- оҕо таабырын таайар, толкуйдуур, өйдүүр, болҕомтолоох буолар дьоҕурун сайыннарыы;
- мэйии, тарбах, эт-сиин былчыннарын сайыннарыы.

3. Иитэр сорук:

- оҕо билбит быраабылатын ыксаллаах быһыыга-майгыга сатаан туһанар буоларыгар иитии.

Дьарык көрүннэрэ:

- Бодоруһуу;
- Оонньуу;
- Хамсаныы;
- Билии-көрүү.

Туттар тэриллэр: автобус, кэмбиздээх сурук, светофор, суол бэлиэлэрэ, карточкалар, презентация көрдөрөргө компьютер уонна дуоска.

Дьарык хаамыта:

Иитээччи уонна оҕолор (*иитээччи уонна оҕолор төгүрүктүү туран*):

Ээй! Оҕолоор, бэттэх кэлин,

Бэйэ-бэйэбитин көрсүн,

Ытыс-ытыскытыттан ылсын,

Мичээрдэ бэлэхтэһин!

Иитээччи: Үөрдүгүт-көттүгүт дуо?

Оҕолор: Үөрдүбүт!

Иитээччи: Оҕолор, мин бүгүн эмиэ наһаа үөрдүм уонна үөрүүбүн эһигини кытта үллэстиэхпин баҕардым. Көрүн эрэ, бу хаартысканы? Кимнээҕий бу? (*оҕолор кыра сылдьан түспүт хаартыскаларын көрөллөр*).

Оҕолор: Биһиги!

Иитээччи: Кырдьык даҕаны, наһаа да кыра буола сылдыбыккыт. Аан бастаан уһуйаанга кэлэргитигэр бэйэҕит кыайан танныбат, харандааһы да сатаан туппат кырачааннар этигит. Номнуо үс сыл ааһа охсубут. Эһиги билигин барыны-бары сатыыр, элбэҕи билэр-көрөр улахан оҕолоргут дии?

Оҕолор: Оннук!

Иитээччи: Оҕолоор, оонньургутун сөбүлүүгүт дуо? Мин эһигини кытта оонньоохпут баҕарабын.

Оонньоу «Чэ, турдубут эрэ...».

(*Оҕолор олоппоско төгүрүччү олороллор, иитээччи этэрин болбойон истэллэр, сорудаҕы толороллор.*)

Иитээччи:

- Ким массынанан оонньоурун сөбүлүүр, тур?
- Ким уһуйаанга сатыы кэлэр, тур?
- Ким уһуйаанга массынанан кэлэр, тур?
- Ким бүгүн уһуйаанга ийэтинээн кэллэ, тур?
- Ким бүгүн уһуйаанга аҕатынаан кэллэ, тур?
- Ким бүгүн соботох кэллэ, тур?

Сөп, кырдык даҕаны уһуйаанга ким даҕаны соҕотох кэлбэт. Ким эрэ ийэтинээн, ким эрэ аҕатынаан, сорохтор эбээлэринээн эбэтэр эһээлэринээн кэлэллэр. Ол тоҕо буолуой? Сөп. Биһиги бары билэбит, уулуссаҕа олус диэн сэрэхтээх уонна болҕомтолоох буолуохтаахпыт.

Ааны тонсуйаллар, сурук хааллараллар (светофор курдук өгнөөх кэмбиэр)

Иитээччи: Көрүҥ эрэ оҕолоор, туох интэриэһинэй кэмбиэри аҕаллылар?

Туох курдук өгнөөх кэмбиэрий?

Оҕолор: Светофор.

Сурук ис хоһооно:

Дорооболорун оҕолоор!

Биһиги Светофория диэн аптаах дойдубутугар улахан иэдээн буолла: Дьэгэ-Бааба саамай сүрүн уулуссабыт светофорун алдьатта! Онтон сылтаан суолга наһаа элбэх саахал тахсар буолла! Өскөтүн Дьэгэ-Бааба биэрбит соруудахтарын кыайан толорботохпунуна, кини биһиэхэ светофорбутун хаһан даҕаны өгөрбөт үһү! Баһаалыста, биһиэхэ көмөлөһүҥ!

Иитээччи: Хайа, оҕолоор? Светофория олохтоохторугар көмөлөһөбүт дуо?

Оҕолор: Көмөлөһөбүт!

Иитээччи: Оччоҕуна бириэмэни халтайга ыыппаккабыт, сымнаҕас олбохтоох автобуспутугар олорон, Светофория дойдутугар айанныахайыҥ!
(*Оҕолор уонна иитээччи автобуска киирэн олороллор*).

Иитээччи: Айаммыт сэргэх буоларын туһугар, ырыабытын ыллыахха эрэ!
(*Бары ыллыыллар*).

Иитээччи: Суопшардар уонна сатыы дьон туох быраабылатын тутуһуохтаахтарый? (*Оҕолор эппиэттиллэр*). Сөп, суол быраабылатын. Суол быраабылатын туһунан бэргэн этиибит хайдах этэй?

Бары:

Суолга араас быһылаан тахсыбатын туһугар,

Суол быраабылатын билиэхтээхпит уонна тутуһуохтаахпыт!

«Светофор туһунан кэпсэтии»

Иитээччи: Оҕолоор, эһиги дьонгут суол быраабылатын куруук тутуһаллар дуо? Саныахайың эрэ... *(тарбахчааннар ооньуулара «Бу тарбах!»)*.

Иитээччи: Таабырынна таайың эрэ.

Ус уотунан тыгабын,

Дьонго-сэргээбэ көмөлөһөбүн! (светофор).

Сөп. Светофор өгнөрө тугу бэлиэтииллэрий? *(оҕолор эппиэттииллэр).*

Иитээччи: Мин от күөх уоту көрдөрдөхпүнэ, эһиги миэстэбүтигэр хаамабыт, оттон арабаһы көрдөрдөхпүнэ – ытыскытын таһынабыт, кыһылы көрдөрдөхпүнэ – хамсаабакка турабыт.

Иитээччи: Маладыастар. Көрүң эрэ, светофорбут кыһыл уота тыкпыт. Ол аата биһиги сорудахпытын сөпкө толорбуппут.

Иитээччи: Оҕолор массыына ытыахтарын сөп дуо? Тоҕо? Улахан дьон барыта массыына ытыан сөп дуо? Тоҕо? *(оҕолор эппиэттэрэ – массыына ытарга үөрэниэххэ уонна “права” ылыахха наада).*

Иитээччи: Биллэн туран оннук. Билигин эһиги массыына ытар кыаххыт суох. Ол эрэри бүгүн суоппар буола ооньуохпутун сөп. Ооньуубут дуо?

«Биһиги суоппардарбыт» физминутка *(оҕолор хамсанан көрдөрөллөр):*

Массыынанан айаннаан-айаннаан иһэммит

(уруул эргитэллэр),

Гааспытын холбуубут, онтон араарабыт

(уна тобуктарын токуруталлар, төттөрү түһэрэллэр).

Суолбутун тонолушпакка одуулуубут

(ытыстарын сүүстэригэр ууран көрөллөр),

Ардахтан өстүөкүлэбитин ыраастыбыт

(илиилэринэн «дворник» хамсанытын көрдөрөллөр),

Тийиэхтээх сирбитигэр кэллибит, туормаспытын үктүүбүт

(ханас тобуктарын токуруталлар, төттөрү түһэрэллэр).

Иитээччи : Уулуссаҕа светофор ханан турарый? *(суоллар силбиһиһилэригэр)*.
Толкуйдаан баран этинг эрэ, өскөтүн сатыы дьонно кыһыл уот тыган турар
буоллаҕына, массыналаах дьонно ханнык уот тыгарый? Тоҕо? Араас
түгэннэри тахсан оонньоон көрүүххэйин *(оҕолор тахсан оонньоуллар)*.

Иитээччи : Маладьыастар. Оҕолор, светофортан ураты суол быраабылатын
тутуһары өссө туох көрдөрөрүй? *(суол бэлиэлэрэ)*.

***Слаайдаҕа сурук бэлиэлэрэ көстөллөр, оҕолор сөптөөх быһаарыыны
этэллэр.***

Иитээччи : Көрүн эрэ, светофорбут араҕас уота тыкта! Ол аата сөптөөх
суолунан баран иһэбит!

Иитээччи: Оҕолор, биһиги остуоруйа аптаах дойдутугар сылдыабыт буолбат
дуо? Остуоруйа дьоруойдарын миинэр көлөлөрө эмиэ аптаахтар. Дьэгэ-Бааба
биһиэхэ аптаах көлө туһунан ыйытыылары ыппыт. Мин таайтарым, эһиги
таайа сатаан.

Презентацияны көрөллөр *(ыйытыылардаах уонна хоруйдардаах
слаайдалар):*

- Емеля ыраахтааҕы дыбарыаһыгар тугунан айанныырый?
- Үтүө санаалаах фея Золушка тыкыбатын туохха кубулутарый?
- Дядя Федор төрөппүттэрэ почтальон Печкинна тугу бэлэхтииллэрий?

Иитээччи: Маладьыастар! Көрүн эрэ, светофорбут күөх уота тыкта!
Светофор уоттарын барытын төннөрдүбүт! Светофория олохтоохторугар
эмиэ дьоллоох олох салҕанна! Билигин автобуспутугар олорон
детсаппытыгар айанныыбыт.

Бэһиэлэй муусука тыаһыыр.

